

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 26

Nisan 2016

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Editörden	3
Düşünsel Kölelik.....	4
Mikro - Saldırılarda Üçüncü Perde.....	7
Hey Gidi Günler Hey	12
İşte Tam Orası.....	17
Misafir Odası	19
Kanada'da Dört Gün	24
OpenBook Nasıl bir Program?	29
Alışveriş Üzerine	32
Kaldırımlar.....	35

Editörden

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

EEEH Dergi dur durak bilmeden yoluna devam ediyor. İşte 26. sayımız huzurlarınızda. Bu ay okuyucu dostlarımızın akınına uğradık, tam üç konuk yazımız var. Siz de buradan dünyaya seslenmek isterseniz, yazılarınızı e-posta adresimize iletebilirsiniz.

Bu sayımız Burak Sarı'nın "Düşünsel Kölelik" başlıklı eleştirel yazısıyla başlıyor. Zincirlenmiş düşünceler prangalanmış bileklerden bile daha tutsak edici bizi. Deniz Aydemir-Döke mikro saldırı konusuna değinmeye devam ediyor. Bu kavramın ne demek olduğunu öğrendiğimize göre, artık bizi nasıl etkilediğine geçebiliriz. Aslında bu kuramsal yazıların uygulamalı bir örneği gibi olan bir konuk yazımız var sırada. Sevgili konuk yazarımız Muzaffer Eskin, geçmişini şöyle bir yâd ediyor. O dönemleri yaşayanlar kendilerinden çok şey bulup anılara dalabilir, bizden söylemesi. Gençler biz de kulaklarımızı açık tutalım, yaşanmışlıklardan öğrenilecek çok şey var. Eylem Yurtsever yine ilginç ötesi bir başlık atmış yazısına. Bir adres mi tarif ediyor, masörülle mi konuşuyor bilinmez. Merakınızı gidermek için okumanız şart, bizden daha fazla ipucu yok. Bu ay Pınar Yavuz enfes bir yazı yazdı bizler için. Bu bir kısa film eleştirisi. Hem film hem de yazı müthiş. Toplumun engelliliğe bakışını bir çırpıda gözler önüne seren bir yazı ve film. Filmden sonra bir de gezi yazısı okumak ister misiniz? Elif Emir Öksüz bu ay Kanada'da yolculuğunu anlatıyor. Özellikle bağımsız seyahat hakkında sorularınız varsa, kaçırılmaması gereken bir yazı. Genç konuk yazarımız Emir Saçu Open Book programını tanıttığı yazısıyla bu ay yine bizlerle. Şimdiki gençler bomba gibiler, sağ olsunlar bildiklerini bizlere de anlatıyorlar. Mürşide Ciğerlioğlu taşınmıştı biliyorsunuz. Hani kapısında çiçek var. Gelin bir dinleyelim bakalım alışveriş işlerini nasıl hallediyormuş Mürşide yeni hayatında. Son yazımız da başka bir konuk yazarımızdan. Ramazan Akel, kaldırımları hicvettiği bir şiirle bizlerle. Okuyup da katılmamak mümkün değil. Belki de bazen dilekçelerle isteklerimizi dile getirmenin yanında böyle sanatsal girişimlerde de bulunmalıyız öyle değil mi, siz ne dersiniz?

Hepinize iyi okumalar.

Düşünsel Kölelik

Burak Sarı

burakburaksari@gmail.com

Bir insanın ya da bir toplumsal kesimin başına gelebilecek en büyük felaketlerden birisi kendi bakış açısını kaybetmesidir. Bu durum, söz konusu insan ya da grubun, zamanla düşünme yetisini yitirmesine ve egemen zihniyetin düşünce kalıplarını kendi çıkarlarına uygun olmasa bile, sorgulamaksızın kabullenmesine yol açar. İlgili topluluk veya şahıs, artık kendisi gibi düşünmüyor, kendisine biçilmiş sınırlar içerisinde yaşıyor, o sınırları kabul etmeyenlere de tahammül edemiyordur. Böylesi bir durumdan tek karlı çıkan egemen zihniyettir. Hükmettiği insanların sorgulama yeteneği törpülediği için hiçbir itirazla karşılaşmadan istediği her şeyi yaptırabilir. Bunun sonucunda, sorgulama yetisini kaybeden ve içinde buldukları topluluğun çıkarlarını gözetebilme yetkinliğinden uzak olan insanlar zamanla kendine ve çevresine yabancılaşır. Bu girdabın içine girmiş toplumlarda yozlaşma, cehalet ve çürüme kaçınılmazdır. Muhataplarının düşünme ve sorgulama silahını elinden alan erk, o toplumun kendisinden hak talep etmesinin önüne geçer.

Yukarıda belirtmiş olduğum durum hiçbirimize yabancı gelmedi değil mi? Okumanın ve sorgulanmanın hoş karşılanmadığı bir coğrafyanın iki satır okumayan ama her şeyi en iyi bilen insanlarıyız. O nedenle ki, bir bilirsek bin yanılırız. Adamlar okumamıza ve düşünmemize izin vermiyor ama bizim için düşünüyorlar sağ olsunlar. Onlar söylüyorsa doğrudur mantığıyla biz de sunulan zokayı yutuyoruz. Bu durum ironik sonuçlarla karşılaşmamıza yol açıyor. Örneğin, binlerce işçinin alın terini sömüren bir sermayedarı, “X iş adamı ne baba adam, o kadar insana ekmek kapısı açıyor.” diye kutsayabiliyoruz. Ya da ömrü boyunca gece gündüz çalışmak ve yoksulluk içerisinde yaşamak zorunda kalan bir emekçi herkes zengin mi olacak diyebiliyor. Erkek şiddetine maruz kalan bir kadın, birçok kadın tarafından suçlanabiliyor. Yani şiddetin kaynağı olan patriarka, şiddetin muhataplarınca meşrulaştırılabiliyor. Kısacası bir başkası bizim için düşünürse, bizim yararımıza düşünmüş olmuyor.

Peki, bu açıdan engelliler ne durumda? Daha önceki yazılarımızda belirtmiş olduğumuz üzere, bu toplumun bir parçası olan engelliler de doğal olarak toplumun zaaflarını ve hassasiyetlerini taşıyor. Kendisi gibi olamamanın en bariz örneklerini veren kesimlerden bir tanesi. Birçok engellinin bu konuda ki bakış açısı ön yargılı insanlardan çok farklı değil maalesef. Toplum önyargısını meşrulaştırmak için kullanılan bahanelerden birisi de engellilik konusundaki bilgi yetersizliğidir. Hiçbir şekilde kabul edebileceğim bir mazeret değil ama bir kerelik kabul etmiş olayım. Peki engelli olma durumunu bizzat yaşayan, her konuda başarılı olan engellileri yakından tanıyanlara ne oluyor? Nasıl bir kendine yabancılaşmadır ki, bir engelli “engelliler için ayrı okul yapılmalı, bizi iş ve üniversiteye sınavsız almalılar, engelliler için ayrı lise olmalı, engelliler çalışmasın, zaten başarılı olamaz” diyebiliyor.

Evet, ben bu durumu kabul etmiyorum. İnsanlar kendi zihinlerine ve bedenlerine pranga vurabilirler. O beni ilgilendirmez. Herkesin düşüncesi ve bedeni kendisine aittir. Kendisini köleleştirmek istiyorsa, ona kimse karışamaz. Fakat bu saçma sapan önerileri, tüm engelliler adına ortaya atıp özgürce yaşamak isteyen insanların mücadelesini baltalayamaz. Gerçekten çok ilginç düşünce ve örneklerle karşılaşıyoruz. Uğradığımız bir ayrımcılık olayına tepki verdiğimizde birçok engellinin itirazıyla karşılaşabiliyoruz. “İnsanlar yardımcı olmak istiyordur, bizi hırçın tanımasınlar” gibi. İşte bu durumda, toplumun önyargılı bakış açısıyla, geri bir noktadan buluşmuş oluyoruz. Kendi iradesini hiçe sayıyor. Örnek verecek olursam. Bir arkadaşıma Appstore’dan uygulama alacaktık. Kredi kartı bilgilerinin tanımlı olmadığını gördüm. Kredi kartı bilgilerin gerekiyor dedim. Ben kredi kartı kullanmayı bıraktım dedi. Ben de güzel yapmışsın, kurtulmak gerek dedim. “Hayır onun için değil. Evdekiler, sen görmediğin için seni dolandırıyorlar diyerek kartımı aldılar” dedi. Bu duruma neden itiraz etmediğini sordum, kendisinin de aynı düşündüğünü söyledi. Düşünebiliyor musunuz? Yetişkin bir insan, en yakınları tarafından böyle bir ayrımcılığa maruz kalıyor ve bu ayrımcılığı kendisi de destekliyor. Kendi rahatı için, belli kurumlardan taleplerde bulunan bazı arkadaşlar, kişisel olarak faydalandıkları, engelli hakları mücadelesine hiçbir faydası olmayacak ve o kurumun ucuz reklam yapmasına neden olacak taleplerde bulunup, bunları da rahatça

platformlarda duyurabiliyorlar. İşin sonunda: “Engelli dostu, A şahsiyetinden Allah razı olsun” denerek bu geri durum kutsanıyor.

Yukarıda örneklediğimiz şekilde düşünen arkadaşlar, önce zihinlerini resetlemeli. Sonra, kendi bakış açılarıyla olayları değerlendirmeyi öğrenmeli. Ben de toplumun nitelikli bir ferdiyim, eşit işlerde, engelsiz okullarda, tüm sosyal alanlarda, herkesle eşit olmalıyım diyebilmeli. Unutmamalıyız ki, zihinsel kölelik bedensel kölelikten daha kötüdür.

Kölelerin, isyan etmeleri ve zincirlerini parçalamaları kaçınılmazdır. Fakat zihinsel kölelik, daha zor bir durumdur. Köleliğin bilincine varabilmek için bile sorgulamak, araştırmak, okumak gerekiyor. Bilgi kaynaklarımıza sıkıca sarılmamız, onları kendimizden çok korumamız gerekiyor. Çünkü onlar zihnimize, kölelik zincirlerimizi parçalayacak olan balyozun, yani sorgulama yeteneğini yaratacak bilginin tohumlarını atacaklar. Yaşadığımız zihinsel kölelik o kadar korkutucu ki zihnimizi esaretten kurtaracak olan ışık kaynakları, bizim suskunluğumuz arasında duvarlar ardına gömülüyor. Ama hiçbir şey için geç kalmış değiliz. Unutmayalım en ufak bir sorgulama her şeyi değiştirebilir. Bedensel ve zihinsel köleliğin ortadan kalktığı günler dileğiyle.

Not: Madenlerde, inşaatlarda, fabrikalarda dünyayı yaratan tüm işçi ve emekçilerin 1 Mayıs Birlik ve Mücadele gününü kutlarım.

Mikro - Saldırılarda Üçüncü Perde

Deniz Aydemir Döke

daydemird@gmail.com

Son üç aydır sizlere mikro-saldırılardan bahsediyorum. Bu saldırılar mikro çünkü genelde saldırıda bulunan verdiği mesajın farkında değil ya da ayrımcı tutumu bilinç dışında olduğundan kendini çok harika birisi zannediyor. Benlik algımızın olumlu olması bizim için çok önemlidir. Bundan ötürü insanlar genelde kendilerinin çok iyi, yardım sever olduklarına inanır ve karşı yöndeki kanıtları ya görmezden gelir ya da çarpıtır. Yani kimse hele hele toplumsal norm o yönde değilse, “ben ırkçıyım, homofobiğim, kadınların erkeklerden daha aşağılık olduğunu düşünüyorum” demez açıktan açığa. Peki ne yapar? İma eder, bilinç dışı bir şekilde onu ifade eder. Mikro-saldırılar da genelde bu bilinç dışı ayrımcılığın ifade ediliş biçimlerinden biri.

Mikro - saldırılar günlük hayatın bir parçası maalesef. Önceki yazılarımı okuyanlar belki diyor ki “ne olmuş canım adam sana değil de annene sorduysa çay içer mi diye, siz de pek alıngansınız”. Bir kere bu da kişinin deneyimini küçümsediği ve yok saydığı için bir mikro saldırıdır ama neyse, biz bu gündelik saldırıların neden bu kadar etkili olduğundan bahsedeceğiz.

Mikro-saldırılarının psikolojik sağlık üzerindeki etkisinin büyük olduğu hatta açıktan açığa yapılan ayrımcılıktan daha güçlü bir olumsuz etki yaratabildiği biliniyor (Sue, 2010). Zira bu saldırılar bireysel düzeyde yaşansa da, bir dünya görüşünü dile getiriyor ve makro düzeyde etkili oluyor. Yani otobüste karşılaştığınız bir kişinin sizi engelinizden ibaret görmesi ve size tuhaf davranması sizi o gün sistematik düzeyde belki etkilemiyordur ama o kişi iş üzerinizdeki müdürse ve sizi sadece zavallı bir kör olarak görüp size sorumluluk vermiyorsa bu sistemli bir ayrımcılık haline geliyor. Düşünün, dolmuşçu sizden engellisiniz diye para almamaya kalkıyor, evde anneniz diğer kardeşlerinizden beklediği hiçbir sorumluluğu sizden kör olduğunuz için beklemiyor, yatağınızı bile anneniz topluyor, arkadaşlarınız sizi paylaşmaya değer görmüyor... Yaşamın her alanında sağlamlılarla birlikteyiz. Bazı engelliler bu sağlamlılığı içselleştiriyor ve

öğrenilmiş çaresizlik içerisinde kendisinden bir şey beklemiyor bile. Bu kişiyi gerçekten kaybettik. Diğerleri ise bu algıyı içselleştirmeden, diğer insanları gücendirmeden, bu mücadeleye duygusal ve zihinsel enerji harcıyorlar. Şahsen bu enerji beni tüketiyor bazen.

Peki nedir psikolojik boyutu bu mikro-saldırıların? Ezen misinizEezilen mi yazımda da belirttiğim gibi, baskın gruplar gücü elinde tutar ve bu güç fiziksel bir güç olmak durumunda değil. Mikro-saldırıların ilk psikolojik açmazı gerçeklik çatışmasıdır (Sue, 2010). Bu gerçeklik çatışmasının galibinin kim olduğunu tahmin etmek zor değil zannımca. Kim toplumsal gücü elinde tutuyorsa, o, çatışmaları kazanır. Yani sağlamlara göre engelliler yaşayıp gidiyordur işte. Otobüsler de konuşuyordur, devlet onlara iş maaş falan da veriyordur zaten, artık hiçbir şey eski günlerdeki gibi değildir. Engellilerin karşılaştığı sorunlar münferit olaylar ya da önemsiz ayrıntılardır. Engellilerin okula gidip gidemediği, istediği kitabı okuyup okuyamadığı, ya da alışveriş yapıp yapamadığı sağlamların derdi değildir zaten. Onlar değildir adımlarını kapıdan dışarı atar atmaz “burası sana göre değil, en iyisi evine dön” mesajını alan. Yani onlara göre “hava hoş”. Ortamda bir ezen ve bir de ezilen grup varsa kim söz sahibidir? Kadın hakları ihlallerini ve kadına karşı ayrımcılığı kim yaşar ve buna karşın kim gücü elinde tutar? Kimin gerçekliği günlük hayatta ön plandadır, kadının mı erkeğin mi? İşte böyle, sağlamlar sağlam olduklarından onların hayatının parçası değildir erişilebilirlik, eşitlik, ya da ÖSYM tarafından sunulan sınava girebilmek için verilen mücadele. Geçen ay ÖSYM sınavı oldu sahi ya, çıkan haberlerin yüzde kaç engelliler ile ilgiliydi ve bu haberlerde engelliler nasıl ele alınmıştı diye sorsam, cevapta saklı kimin gerçekliğinin ön planda olduğu.

İkinci psikolojik boyut ise, mikro-saldırıların temelinde olan önyargının görünmez oluşu (Sue, 2010). Görünmezlikten kasıt mikro-saldırıların büründüğü olumluymuş izlenimi, bilinç dışındaki, örtük bir önyargıdan ortaya çıkıyor oluşu ve durumda gerçekten bir ayrımcılık mı var yoksa karşıdaki iyi niyetli mi ikilemi (Sue, 2010). Engellilik özelinde bakınca bu iyi niyet varsayımı diğer ayrımcılık guruplarına göre daha farklı bir görünüm alıyor. İnsanların size sormadan yardım etmeye çalışmasının altında yatan “bu zaten zavallının biri, kendisi bir şey yapamaz” önyargısının kaç kişi farkında dersiniz? Ya da

bu farkındalık kaç önyargı sahibini gerçekten rahatsız eder? Bence burada Sue'nun (2010) bahsettiğinden biraz daha farklı bir durum var. Bana göre engellilerin yaşadığı merhametli bir ayrımcılık olduğundan, mikro saldırıyı yapan kişi bilinç düzeyinde önyargısının farkında da olabilir.

Engellilerin yaşadığı ayrımcılık kısmen merhamete ve acımayaya dayanıyor. Acıma ve merhamet ise kişinin benlik algısını tehdit eden bir şey değil. Günümüzde birilerinin çıkıp "ben ırkçıyım, benim ırkım tüm diğer ırklardan üstün ve ben sırf bu yüzden ırkı benimkinden farklı olanlardan üstünüm" diye bir şeyi o kadar da kolay dile getirmez. Onun yerine bilinç dışında ya da örtük bir şekilde ırkçılık yapar. Ama engellilere merhamet göstermek, engellilere acımak ırkçı olmak kadar olumsuz algılanan bir şey değildir, aksine olumlu getirileri, yani ikincil kazançları olma ihtimali yüksektir.

Engellilerin yaşadığı ön yargı sadece görünmez değil, hatta görünür ve benimsenmiş bile olabilir. Yani önyargı değildir ki bu biçare körlere sevabına her gördüğünde yardım etmek.

Üçüncü psikolojik boyut, mikro-saldırıların ufak tefek olaylar olduğu, abartılmaması gerektiği görüşü (Sue, 2010). Birinin size gereksiz yere yardım etmesini, sizi çocuk yerine koymasını, ara sıra sizin yerinize karar vermesini, sizin cinselle varlığınızı yok saymasını, sizi bir türlü kendine denk görmemesini abartacak bir şey yok canım! Bunlar ufak tefek münferit olaylar, pireyi deve yapıyor bu sakatlar. "Canım, çok alınganlar. Ben o yorulmasın diye çayını karıştırıyordum, o yorulmasın diye onunla değil de yanındaki insanla konuşuyordum, Bunlara iyilik yapıyorsun yaranamıyorsun." Sue (2010) mikro saldırıların etkilerinin hiç de öyle mikro olmadığını söylüyor. Çeşitli çalışmalar mikro-saldırıya maruz kalan kişilerin psikolojik olarak örselendiğini, öfke ve duygusal karmaşa yaşadığını, özgüveninin düştüğünü gösteriyor. Yani bu ufak tefek olaylar bir değil, iki değil, hep yaşanıyor. Sadece sokakta değil, okulda, işte, hastanede, devlet dairelerinde, komşuyla sohbette, alışverişte, çocuğunuzun okulunda ve hatta evinizde yaşanıyor, kaçış yok mikro-saldırılarından. Hal böyleyken de tek bir olayın küçümşenen etkisi değil insanı sarsan, yoğunluğu yüksek bir sürü olayın toplam etkisi.

Sue'ya (2010) göre son psikolojik boyut ki bana göre en zorlu olanı, bu mikro saldırılara nasıl tepki verileceğine karar vermek. Mikro-saldırıya uğrayan kişinin aklından bir sürü soru geçer (Sue, 2010): Düşündüğüm şey mi oldu gerçekten? Kişi ne dediğinin ya da ne yaptığının farkında mı? Bu iyi niyetli bir davranış mıydı? Ne yapmalıyım? Görmezden mi geleyim yoksa karşımdakini yüzleştireyim mi? Yüzleştiresem, ona yaptığının önyargılı bir şey olduğunu nasıl kanıtlayacağım? Yüzleştirmeye değer mi? Burada karşınzdaki kişiyle olan ilişki de önemli. Eğer saldırganla aranızda bir güç farkı varsa, saldırgan sizin üstünüzse nasıl davranmak lazım. Ya da sokakta rast gele gördüğünüz bir adama meramınızı anlatmak için harcayacağınız psikolojik güce değecek mi? Ya da siz mikro saldırıya uğramıyor da gözlemliyorsanız ne yapmak lazım, herkesi eğitmek için yeterince gücünüz var mı?

Bu belirsizlik insanı çok zorlayan bir süreçtir. Şimdi sizi süper kahraman gibi gören birisinin asıl varsayımının engellilerin bir şey beceremeyeceği olduğu ve siz bu inancı sarsıyorsunuz diye sizi süper kahraman mı sandığı, yoksa gerçekten sizi takdir ettiği mi olduğuna karar vermek. O arada adamın bir taraftan söylediği "sağlamlar bile" söylemlerinden kendinizi korumak ve adama ne tepki vereceğinize karar vermek... Ya da "seni neden tek başına salıverdiler" diyen birine durumu anlatmaya nereden başlamak gerektiği. Ve bu olaylar gündelik hayat içinde o kadar çabuk oluveriyor ki, siz kadının ne söylediğini hazmederken o kişi çoktan başka bir konuya geçmiş oluyor ya da artık yanınızda bile olmuyor. Sonra gün yüzü görmemiş küfürlerinizle baş başa kalıyorsunuz.

Diyelim tepki verdiniz, karşıdaki ne yaptığını anlarsa ne ala, ama "hem kör hem nankör" olmakla yaftalanmak, çok alıngan ya da saldırgan olarak algılanmak, yalnız bırakılmak ve cezalandırılmak riski hep sizinle. Ama nasıl kurtulacağız bu tepkilerden o zaman? Bu sorunun cevabı başka bir yazının konusu.

Not: şu anda burada hava çok güzel, sabah yürüyüşe çıktım, planladığımdan daha uzun yürüdüm zira yeni bir yol deneyeyim derken kayboldum, ama sora sora buldum evin

yolunu tekrar. Bağımsız yaşayabilmek çok güzel bir şey. Kaybolmanın tadını çıkarabileceğiniz güzel günler dileğiyle.

Kaynakça

Sue, D. W. (2010). *Microaggressions in everyday life: Race, gender, and sexual orientation*: John Wiley & ons.

Hey Gidi Günler Hey

Muzaffer Eskin

meskin60@hotmail.com

Heeeeeey gidi günler heeeeeey!

Böyle yazdım diye yaşıını başını almış, köşesine çekilme hazırlığında biri sanmayın beni sakın. Yaşım elli. Yarım yüzyıl yani.

Genç arkadaşım Emir'in yazısı, bu tür bir yazıyı yazma isteği uyandırdı bende. Ben de şöyle çocukluğumu ve eğitim yaşamımı bir sizle paylaşayım da belki şimdiki gençlere ve çocuklara bir şeyler veririz duygusuyla geçtim klavyenin başına. İyİ etmemiş miyim?

1966 doğumluyum ben. Doğuştan görmyormuşum. Babamla anam öyle dediler. Çocukluğumun ilk yıllarında hırçın mı hırçınmışım. Anacığım: "Sen ufağıkan biri bennen konuşuvecek deye ödüm gopadı." der hep. Başkasının sesini duyunca basarmışım yaygarayı ki yaygara derim size.

Küçükken kardeşimle biraz dövştm diye köye sürgün edilmişim. Bu sürgün sırasında, merhum anneannem anam, dedem de babam olmuş. Çünkü teyzem ve dayım onları öyle çağırırlardı. Çünkü dayımın ve teyzemin ana-babasıydı onlar. Ben de onlardan duya duya dedeme baba, anneanneme de ana dedim. Kendi ana-babamı tanımak için yedi yaşına dek beklemem gerekti.

İlkokula geç başlayan kuşaktanım. Hem yıldan, hem de aydan. 1976 yılının Aralık ayında başladım okula. Gününü de hiç unutmam: 28 Aralık 1976 Salı. Bu tarihten dört gün önce öğreniverdik okula gideceğimizi. Benim gibi engelli olan kardeşimle bindirdiler bizi tomafile, "Okula gidiyoz." dediler. Ne bilimiz var, ne psikolojik hazırlığımız.

Okulun ilk günleri tam bir işkence. Bize şefkat elini uzatması gerekenler bağırmasında, hakaret etmede, sözün özü bizi üzmede adeta yarış halindeler.

Benimle birlikte kalabalık bir grup daha geldi oraya. Onlarla tanıştık. En zevkli kısmı da buydu zaten. Yeni arkadaşlar tanımak. Bornova Körler Okulu yeni binasına taşınıp kapasitesi artınca kalabalık bir güruh olarak davet mektupları yollamışlar hepimize. Mektubu alan da kendini bulmuş orada.

İlkokul yıllarım başarılı geçti. Ama özellikle son sınıfta çarşamba günlerini özlemle beklerdim. Bunun üç nedeni vardı:

1. Çarşamba günleri başarısız olduğum matematik dersi yoktu.
2. Çarşamba günleri haftalık harçlık alma günümüzdü.
3. Hâlâ neden olduğuna akıl erdiremem, çarşamba günleri öğle yemekleri daha farklı çıkardı. Sürekli yediğimiz bakliyattan farklı şeyler yani.

İlkokuldan üçüncü olarak mezun oldum. Mezun olana kadar okulda hatırı sayılır müzik icracılarındandım. Önce gitarı tanıdım. Hasan Dırahyalı adlı bir gitarist bize kurs verdi. Haftada iki gün geldi ve gitar öğretmeye çalıştı bize. Sanırım 1. sınıfta müzik odası ayrıcalığına sahip ilk kişiydim. Zira müzik derslerimiz 2. sınıfta başladılar ve ondan önce müzik odasını bilmezdik. Sadece şarkı öğrenirdik, onu da sınıfımızda yapardık. İlk müzik öğretmenim saygıyla andığım ve kendisine uzun ve sağlıklı bir yaşam dilediğim Bayram Şimşek'ti. Bir dönem çalıştım hocamla. Sonra onun tayini olunca, biraz boşluk çektim. Sonunda çok değerli hocam Kâzım Bozkurt, "Yarın benim odamdasın." deyiverdi. Nasıl sevindim anlatamam. Çünkü Bayram Hocanın gidişi ardından beni istemiş, bense batı müziği öğrenmek istediğimi söyleyerek reddetmiştim. Batı müziği öğretecek kişinin ben kadar da olmadığını görünce de hayal kırıklığına uğramış, ama bunu Kâzım Hocama anlatamamıştım utancımдан. Ertesi gün hocamla çalışmaya başlamış, böylece halk müziği ve bağlamayla tanışmıştım. Okulumuzun biri halk müziği, biri de çocuk müziği alanlarında olmak üzere iki korosu ve bir orkestramız vardı. Ben bu koroların ve orkestranın değişmez elemanıydım.

Sözel derslerde de başarılıydım. Övünmek gibi algılamayın ne olur, dönemimin genel kültürü en iyi öğrencileri arasında sayıyorlardı hocalarım.

Yalnız sayısal derslerde ve el becerisi gerektiren derslerde aynı tutarlılıkta değildim. Ortalamam bu dersler yüzünden bozuluyordu hep.

İlkokuldan mezun olunca babama artık yatılı okumak istemediğimi, Denizli'de okumamın benim için daha iyi olacağını anlattım. Biraz tartışınca kabul etti babam ve beni evimize yakın olan Merkez Ortaokulu'na yazdırdı. Orada üç numaralı kardeşim Özcan'la birlikte okuyorduk. Okuyorduk dediysem ben orta birdeyken o son sınıftaydı.

İlkokula on yaşında başlayınca sınıf arkadaşlarımla aramda en az üç yaş fark oluşuverdi.

Ortaokulda da başarılıyım. Hep takdirname ile geçtim sınıfları. Hatta 1. sınıfın 1. dönemini 1. sınıflar üçüncüsü olarak tamamladım. Çok şaşırmışlardı. Bir görmeyen başarılı oluyordu.

Sonradan anlatılanlara göre hocalarım, kendi aralarında benim için bir hayli tartışmışlar. Bazılarına göre başarılıymışım. Bazılarına göreyse sınıfın başarı düzeyini düşürme ihtimalim varmış.

Orada okumakla fark ettiğim bir başka şey, başarımın temelinde ilkokulda aldığım eğitimin rolü büyüktü. Bunu şuradan çıkarıyorum: Artık kabartma kitabım yoktu. Derslere hazırlanarak gidemiyordum. Ama ilkokuldaki birikimim ve radyo dinleme alışkanlığım neticesi sorulara istenilene yakın karşılıklar verebiliyordum. Bir gerçeğe de vakıf oldum o yıllarda: Artık bağımsız olarak ders çalışamıyordum. Kardeşimden ya da babamdan; onlardan medet olmazsa da arkadaşlarımdan yardım almak zorundaydım. Sonra kasetler dönemi. Artık derslere hazırlanmada kasetlerden yardım almaya başlamıştım. Yine kâh babam, kâh da kardeşim kasetlere ders kitaplarını okuyorlardı. Ama ben diğer arkadaşlarım gibi dilediğim zaman ders çalışabilmenin özlemini çekiyordum. Şimdi bilgisayarlar, internet bu olanağı veriyor siz gençlere.

Yine de kendimi tanıtabildiğim en üst basamak müzik oldu. Blok flütü arkadaşlarımla çok üstünde bir kapasite ile çalabiliyor olmam, müzik öğretmenimi etkilemiş ve beni yazılı sınavlara bile almadan sürekli karneme on düşmesini sağlamıştı.

Liseye başlayınca işler biraz daha değişti. Çünkü artık birikimlerimden haralayamıyordum. Yeni şeyler öğrenmeliydim. Ve o zaman farkına vardım ki artık başarımda gözle görünür bir düşüş vardı. Yine kendi kitabım yoktu ve yine kasetlerle çalışmak zorundaydım. Ama matematiğin yanına fizik, kimya, biyoloji eklenmiş ve bu derslerde elle tutacağım materyal olmadığından kasetler de kâr etmemeye başlamıştı. O nedenle ortaokulun her dönem takdir alan öğrencisi ben, önce teşekkür, sonra da en çok iki zayıfa adeta şükreder olmuştum. Tekrar vurgulayayım şimdiki olanaklar o zaman yoktu. Aileme de fazla yüklenemiyordum bana kitap okusunlar diye.

Lisede de müzik kurtarıcımdı. Buradan adlarını vermekle onur duyduğum müzik hocalarım Erinç Özmen'e ve Ayşe Gedizlioğlu'na edeceğim teşekkür hiçbir şekilde yeterli değildir. Okulumuzun halk müziği korosunda zaman zaman bağlama, zaman zaman da kaval çaldım. Yarışmalarda okulumuzu iyi bir şekilde temsil ederdik koro olarak.

Babam gazete okurdu, bana da okumasını istediğimdeseyse "Sen bunlardan anlamazsın." derdi. Oysa ki radyodan ben, babamın bile bilmediği şeyleri öğreniyordum. Sofya Radyosu, Moskova Radyosu ve BBC radyosunun Türkçe yayınlarını kaçırmamaya özen gösterirdim. Öyle bir yayında Sayın Turhan İçli'nin müjdelediği bir haberle karşılaştım. Görmeyenler için sesli gazete çıkıyordu. BBC'de duyduğum bu haberle heyecanlanıp babama: "Artık bana gazete okumanı istemeyeceğim. Çünkü benim de bir gazetem vaaaaar! demiştim.

Lise de bitti ve sonunda üniversite yıllarım geldi. Gazi Eğitim Fakültesi'ne girdim ve eğitim programcısı olarak mezun oldum. Sonra Bornova'da ve Tokat'ta görme engelliler okullarında görev yaptım. Şimdiyse Denizli'de bir ortaokuldayım.

Heeeeey gidi günler heey! Yazarken bir bir geçti aklımdan geçen günler. Neler yaşamışsınız, nerelerden geçmişsiniz. Elbette eğitim yaşamımla sınırlıydı yazdıklarım. O nedenle kiminiz: "Neler yaşamışsın ki? Hepimiz aynı aşamalardan geçiyoruz." diyecektir. Benden küçükler haklıdır bu tespit, ama yaşitlarım ve yaşça benden büyük olanlar, az bile bulabilirler.

Bugünün görmeyen gençleri ve çocukları çok şanslı. İnterneti yararlı ve etkili kullandıkları takdirde başarılı olmamaları için hiç gerekçe yok. Kitapları da kendilerine e-kitap biçiminde veriliyor. Dilerlerse kabartma da alıyorlar. Benimse sadece orta birde ve orta üçte İngilizce kitabım oldu. Onun dışında hiç kabartma kitabım yoktu.

Bu anlattıklarımla bir nebze de olsa genç ve çocuklarımıza bir şeyler verebildiysem ne mutlu bana. Geleceğin gençlerine bu anlattıklarım örnek olur umarım.

“Heeeeey gidi günler heeeeey!

İşte Tam Orası...

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Merhaba,

Her ne kadar aynı konular üstünde dönüp dolaşsam da; birkaç gündür düşündüğüm bir konuyu paylaşmak istiyorum:

Bir buzağı iken bir boğayı kucağında taşıyan ve koskoca bir boğa olduğunda bile taşımaya devam eden bir genç kızın hikâyesini biliriz. Eh, boğa büyürken genç kız yerinde saymaz tabii. O da yaşlanmaktadır; ama o kadar yaşlanmış olmasına rağmen boğayı taşımaya alıştığından ve bunu yapamayacağı konusunda herhangi bir telkin almadığından, belki de sırf sevgiden boğayı taşımaya devam etmiştir bu kadın. Peki biz neden kendimizi bile taşıyamayacak hale getiriliyoruz? Böyle dan diye girdim konuya; ama bu konu hakkında o kadar kızgın hissediyorum ki... Bir yerden inerken; bir yere binerken; yürürken; yiyeceğimiz yemeği keserken...

Kız boğayı taşımış yahu, koskoca boğayı! Bunun bir masal olması umurumda bile değil bu arada.

Bazen, şu yatılı okullarda insanların bizim için bir şey yapmak istediklerinde onlara izin vermemek konusunda telkinler verip bizi bu konuda alıştırmaya çalışmalarını ne kadar isterdim. Yani sadece almak konusunda... Oysa tam tersi oluyordu bence. En azından benim okuduğum okulda, öğretmenler önemli bir şey istediklerinde az görenlerden isterlerdi. Ben olsaydım, yapamayacaklarını düşündüğüm kişilerden, onları geliştirmek için böyle ufak tefek şeyler isterdim. Onlara sorumluluk verirdim. Yani onların beni kaşımalarına izin verirdim.

Yatılı okulda zaten çoğu şey ayağımıza gelmiyordu; ama sorumluluk verme konusunda eksiklik olduğunu düşünüyorum.

Yaşanmış bir olayı daha yeri gelmişken anlatmak isterim: Zengin bir insanın bir köpeği varmış. Bir gün gelmiş ki, köpek yerinden bir an dahi kıpırdamaz olmuş. Yemeğini bile almıyormuş artık. Bunun üzerine zengin, köpeğini doktora götürmeye karar vermiş. Doktor köpeği evirmiş, çevirmiş ve “bu köpeği o kadar çok yıkıyorsunuz ki, üzerindeki pireler kaçmış, köpek de pireleri olmadan kıpırdamak için herhangi bir sebep de görememiş olmalı. Siz kesin yemeğini de önüne koyuyorsunuzdur...”

Yani, bence bizim tek sorunumuz, insanların bizi kaşımıyor olması. Daha doğrusu, kaşısa da yanlış yeri, kaşınmayan yeri kaşıyıp gereksiz bir şekilde sırtımızı bereliyor oluşu. Hatta, biraz ileri gidip; şunu da söylemek gerekiyor. Evet, insanlar bizi kaşımıyorlar; kaşınmamıza izin bile vermiyorlar; ama biz de pekala sırtımıza ulaşamamayı bir sorun olarak görmeyip bir sırt kaşıyıcısı alabiliriz... Gerçi hiçbir sırt kaşıyıcısı, neresinin kaşınmasını istenildiğine dair söz dinleyen bir elin yerini tutmaz. Şunu da düşünüyorum. Kaşınmak ve birisinin seni kaşması bencil ve başkalarına ihtiyaç duyulan bir eylemdir. Eee o zaman bunun sorumlulukla nasıl bir ilgisi var? Doğru söylüyorsunuz... İşte tam da bunu söylemeniz için lafı buraya getirdim...

Evet, kaşınmak ve birisinin sırtınızı kaşması sadece sizin işinize yararmış gibi görünür; ama şunu da akılda tutmak lazım. Eğer birisi sizin sırtınızı kaşımak için çaba harcadıysa, sizden de kendi sırtının kaşınmasını bekliyordur. Bunun için size güveniyordur. Size bunun için yatırım yapmıştır.

Maymunlar da birbirlerinin bitlerini ayıklayıp tüylerini taramaları için topluluğun diğer üyelerine güvenir. Dışlanan maymunlara bir şey yaptırılmaz.

Çoğu kişi tarafından bilinse de; anlatmak istediğim şeyi anlatmak için biçilmiş kaftan olan bir kıssa anlatıp yazımı sonlandırmayı düşünüyorum:

Adamın biri, bilge bir kişiye mutluluğun ne olduğunu sormuş. Bilge ona bunu uygulamalı olarak göstereceğini söyleyerek; upuzun kaşıkları olan bir sofrayı hazırlayıp art arda iki topluluğu davet etmiş. İlk grup bu uzun kaşıklarla bir türlü yemek yiyememiş. Oysa ikinci gruptaki insanlar kaşıkları karşılarında oturanlara yemek vermek için kullanmışlar. Yemekten de doymuş, dolayısıyla mutlu bir şekilde kalkmışlar.

Misafir Odası

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

21 Mart Dünya Down Sendromlular gününde Amerikalı bir arkadaşımın gönderdiği bir linkle haberdar olduğum Guest Room, Türkçe adıyla Misafir Odası, 2015 tarihli Amerikan yapımı 13 dakikalık bir kısa film. Konusu, down sendromlu genç bir kadın ve onun sürpriz hamileliği karşısında yaşadıkları. Yönetmen Joshua Tate. Başroldeki Amber rolünde Amerika'daki popüler Glee dizisinin oyuncularından down sendromlu Lauren Potter yer alıyor.

Açılış sahnesinde ekran siyah ve sevişen bir çiftin sesini duyuyoruz. Ardından yatakta elleri erkeğin sırtında gezinen Amber'ı, sonra Amber ve erkek arkadaşının resminin yer aldığı bir fotoğraf çerçevesini ve son olarak da çiftimizi birbirlerini öperken görüyoruz. Sonrasında yatakta uzanırlarken Amber komodinin üzerindeki açılmamış prezervatifi fark edip panikle doğruluyor. Ardından onu ve kendisi gibi down sendromlu olan erkek arkadaşı Daniel'ı yatakta başları önlerinde düşünürken görüyoruz. Amber "dikkatli olmak zorundasın" diyor ve sahne değişiyor.

Yeşillikler içinde büyük bir ev ve sonrasında Amber'ın bir yatakta uyandığını görüyoruz. Amber odadan çıkıp kapısında Daniel'in odası yazan başka bir odaya giriyor. Uyuyan Daniel'in üzerine çıkıyor, onu uyandırıyor, birlikte gülerek yataktan yere düşüyor ve birbirlerini seyrediyorlar.

Sonra Amber'ı mutfakta kahvaltısını ederken görüyoruz. İçeri giren ve ilerleyen dakikalarda erkek arkadaşı Daniel'in annesi olduğunu öğrendiğimiz kadın "günaydın" diyor ve kısa bir sohbetin ardından "ikinizi bir arada görmek..." diyor yüzünde mutlu bir ifade ile. Ardından ekliyor "bu akşam partiden sonra kalmayı planlıyorsan ablana haber vermeyi unutma." Amber önündeki kâsedan tam lokmasını alacağı esnada bu sözleri duyunca duruyor ve öylece kalıyor.

Amber'ı otobüs durağında beklerken görüyoruz. Ardından bir markette raflardan birinin önünde durmuş ürünleri inceliyor. O sırada onun bulunduğu yere doğru yürüyen genç bir kız dikkatli bir şekilde Amber'a ve incelediği ürünlerin yer aldığı rafa bakıyor. Amber'ın elindeki ürünü gösteriyor kamera: korunmasız cinsel ilişki sonrası istenmeyen hamileliği önlemek için kullanılan bir ürün.

Ardından Amber'ı bir kuaför salonunda çalışırken görüyoruz. Tezgâhın üzerindeki ürünleri topluyor ve tezgâhı siliyor; hemen ilerisindeyse erkek kuaför bir kadın müşterinin saçını boyuyor. Tam Amber tezgâhın üzerindeki makası eline aldığı anda kuaför "ah tatlım makas... lütfen dikkat et" diyor, Amber bir an off dercesine gözlerini kapatıyor ve sonra makası yerine yerleştiriyor. Bu sırada saç boyanan kadın müşterinin kuaföre "ah ona karşı çok iyisin" dediğini duyuyoruz.

Amber evine dönüyor. Lavaboda bez yıkayan ve yanında bebek olan, daha sonra ablası olduğunu anladığımız genç bir kadın görüyoruz. Amber'ın geldiğini duyunca ona seslenerek anne ve babasıyla ilgili bir şeyler söylüyor fakat Amber'ın odasının kapısını çarpmasıyla şaşırarak duraksıyor.

Amber banyoda duşun altında ve kafasını çevirdiğinde kamera marketten aldığı ürünü gösteriyor. Ardından ayna karşısında hazırlanırken görüyoruz. Sonrasında ise bir doğum günü partisinde. Bu, erkek arkadaşı Daniel'in doğum günü partisi. Birçok başka down sendromlu arkadaşları da var partide. Müzik çalıyor ve Amber'da dahil herkes çok eğleniyor. Sonra Amber'ı masada tek başına oturmuş ve eğlenceye katılmazken görüyoruz. Ardından da gece yatağında uzanmış bir halde. Bir ara duyduğu bir konuşma sesine uyanıyor. Kamera konuşmanın olduğu odada ayakta duran bir adamı gösteriyor. O sırada bir kadın sesi " bu önemli bir mesele, sana bu konuda net olduğumu sanıyordum, korunmak zorundasın, sen ve Amber'ın birlikte mutlu olmasını istiyorum" dediği sırada ayakta duran adam Amber'ın üst kat koridorunda onları dinlediğini görüyor ve "tatlım lütfen aşağıya gel" diyor. Anlıyoruz ki Amber, erkek arkadaşı Daniel'in evinde kalmış. Ayakta duran adam Daniel'in babası ve konuşan kadın da Daniel'in annesi. Amber aşağıya iniyor. Daniel ve annesi yan yana bir kanepede oturuyor. Baba da yanlarındaki koltuğa oturuyor. Amber aşağıya iniyor ve

Daniel'ın yanına oturuyor sessiz bir şekilde. Anne konuşmaya başlıyor "Amber, Daniel bize sizin yakınlaştığınızı ve bu esnada korunmadığınızı söyledi" diyerek Amber'a bir hamilelik testi uzatıyor. Amber "yalnızca bir gün oldu" diyor. Annesi "evet ama başka zamanlar da olmuş" dediğinde Amber "bu ne demek oluyor" der gibi bir ifadeyle Daniel'a bakıyor, Daniel bakışlarını kaçırıyor. Annesi "Çocuklarınız %50 ihtimalle.." diyor ve susarak babaya bakıyor, baba da bakışlarını yere indiriyor. Kadın cümlesini tamamlamıyor ama başka şeyler söylemeye devam ediyor ve Amber onu dinlemeden hızla kalkarak uzaklaşıyor. Daniel'da kalkıyor.

Amber odanın banyosunun kapısı açık klozete oturmuş, Daniel içeri giriyor ve sırtı ona dönük olarak yatağa oturuyor. Bir süre sonra Amber'ın yanına geliyor. Amber'ın hamilelik testini yaptığını görüyoruz. Konuşmaya başlıyorlar. Amber "bu onları ilgilendirmez" diyor, Daniel yalnızca onlara yardım etmeye çalıştıklarını söylüyor. Amber bir yetişkin olduğunu ve eğer isteseydi üniversiteye gidebileceğini söylüyor. Daniel "evet sen zeki, güzel ve eğlencelisin ve ben senin yanında olacağım" diyerek elindeki yüzük kutusunu gösteriyor. Amber "bu ailenin fikri mi?" diye soruyor, Daniel onların haberinin olmadığını söylüyor. Amber düşünmeye ihtiyacı olduğunu belirtiyor.

Amber evine dönüyor. Yeğenin ağladığını duyduğu için ablasının odasına giriyor. Yeğeni yatağında ağlıyor ve tek başına. Amber yatağın kenarına dayanıyor, bebeğe emziğini veriyor ve dalıp gidiyor. Bir süre sonra arkasında banyodan yeni çıkmış ablası belirip "ne oldu?" diye soruyor. Amber ona bakmadan "%50 ihtimalle.." diyor, ablası "ne?" diye soruyor, Amber "down sendromu" diye cevap veriyor. Ablası önce "ne olmuş yani" diyor ve bir süre kardeşine baktıktan sonra gülümseyerek "sen iyi kıvırdın" diyor. Amber önce ablasına bakıyor, sonra gülümseyerek yeğenini öpüyor.

Amber'ı gece yarısı dışarda bisikletiyle bir yere giderken görüyoruz. İlk olarak Daniel'ın evinin kapısının önünde paspasın altından bir şey alıyor, sonra yatakta uyuyan Daniel'ın yanına uzanırken görüyoruz. Daniel uyanıyor, gülümseyerek birbirlerine bakıyorlar ve film bitiyor.

Filmde engellilikle ilgili hayatın içinden pek çok temaya yer verilmiş. Bunları örneklerle ele alalım. Mesela dergimiz sayfalarında da zaman zaman bahsedilen engellilerin yok sayılan cinsel hayatları. Film iki engelli kişinin sevişme sahnesiyle açılıyor. Birbirlerine dokunduklarını, sevgiyle baktıklarını ve bir ilişkiyi yürüttüklerini görüyoruz filmde. Bir de üstüne beklenmedik bir hamilelik mevzusu var.

Sonra yetişkin hayata adımını atmış, çalışan bir kadın olan Amber'a erkek arkadaşının annesinin doğum günü partisinden sonra gece onlarda kalmayı istiyorsa ablasına haber vermesini hatırlatması. Biliyoruz ki eğer Amber down sendromu olmayan bir genç kadın olsaydı, anne bu hatırlatmayı yapmayacaktı.

Bir de toplumun en başta vazgeçmesi gereken şu engeli olan kişiyi görünce adımlarını yavaşlatıp, hayretler içinde bakması meselesi var. Amber markette hamilelik önleyici ürünü incelerken aynı reyona gelen genç kızın gözlerini dikerek bakmasıyla serinin bu halkası da tamamlanmış oluyor.

İş yerinde ortalığı toparlarken eline aldığı basit bir makas için patronunun onu uyarma ihtiyacı hissetmesi ve müşterinin Amber'ın da duyabileceği bir sesle "ona karşı çok iyisin" demesi yine günlük hayatta engellilere çok sık yapılan çocuk muamelesine ve onlara sunulduğu düşünülen "lütuflara" bir örnek. Bkz: "bu halinle sana bir de iş vermişiz"

Sağlamcılığın yalnızca sağlamlar değil engelliler tarafından da ister istemez ya da cebren ve hile ile demeliyim belki de sahiplenildiğini görüyoruz. Daniel'in annesinin onları, çocuklarının %50 ihtimalle down sendromlu olacağı konusunda, down sendromlu kelimesini telaffuz etmekten inanılmaz bir çabayla kaçınarak uyardığını görüyoruz. Ve sonra evine dönen Amber'ın kendi kendine konuşur gibi ablasıyla yaptığı konuşma. %50...down sendromlu.. Endişesi, korkusu ve mutsuzluğu yüzünden okunabiliyordu.

Engelliliği ve farklı engel türlerine sahip insanları gündelik yaşamın içinde ve yine herkes gibi hayat meseleleriyle uğraşırken gösterilen filmlerin artmasını diliyorum. Düşünün ki otizm denilince yıllardır "hani Yağmur Adam filminde vardı ya" cümlesi sarf ediliyorsa, bu tür filmlerin yaratabileceği etkinin önemli olduğu göz ardı edilemez. Bir de

güzel bir haber verelim. Yönetmen Misafir Odası filmini temel alarak College Girl isminde bir uzun metrajlı film çekmeyi planlıyormuş. İsmine bakılırsa Amber'ın filmde sarf ettiği "eğer isteseydim üniversiteye gidebilirdim" cümlesinden hareketle yola çıkan ve onu üniversite öğrencisi olarak göreceğimiz bir film olacak bu.

Guest Room isimli filmi aşağıdaki link üzerinden ulaşabilirsiniz:

<https://vimeo.com/120125960>

Kanada'da Dört Gün

Elif Emir ksz

filerime@gmail.com

Ayağımın tozuyla geldiğim Kanada yolculuğunu sıcağı sıcağına sizlere anlatmak istiyorum dostlar. Yolculuğa geçmeden önce biraz bu seyahatin perde arkasından bahsedeyim. Amerikan Psikolojik Danışmanlar Derneği (ACA) her yıl ulusal bir kongre düzenliyor, bu yıl ulusal kavramını biraz geniş tutmuşlar ve konferansı Kanada'nın Montreal şehrinde yapmaya karar vermişler. Bu yıl bir poster sunumuyla ve uluslararası öğrenciler panelinde panelist sıfatıyla katıldığım kongre benim ilk ACA deneyimim. Bu konferansa Amerika'nın her yerinden meslek elemanları ve ğretim görevlileri katılıyor. Ortalama katılımın üç bin civarında olduğu söyleniyor.

Daha önce uluslararası tek başıma seyahat ettim fakat Kanada'da hiç bulunmadım. Ayrıca nceki seyahatlerimde uçaktan indikten sonra genelde beni karşılayan biri oluyordu hep. Montreal'de ağırlıklı olarak Fransızca konuşuluyor olması, bu yolculuk boyunca daha önce hiç bulunmadığım bir ülkede tamamen bağımsız hareket etmek durumunda olmam, konferansın çok büyük olması ve birden fazla binaya yayılmış olması gibi bazı faktörler ilk başta beni kaygılandırmadı desem yalan olur. Fakat yolculuk sonra hissettiğim başarma duygusu tüm bu kaygıları unutturdu. Özgürlüğün ve zgr olabilmenin tadı bambaşka. şimdi bu maceranın detaylarına geçeyim.

Uak biletimi alırken, görme engelli ve köpek kullanıyor diye bir seçenek vardı. Daha uyumlu bir seçenek olmadığından onu işaretledim. Tanıdığım Elif'in sonrasında arayıp doğrulaması gerekirdi, fakat yapmadım. Havaalanında check in yaparken asistan istediğimi belirttim. Uçuşlar arasında transfer olmak olurken bu çok işe yarıyor. Havaalanları çok büyük ve oldukça karışık yerler. Uuşlarım çok uzun değildi fakat Toronto'da aktarma yapmam gerekiyordu. Uçuş görevlileri ve havaalanı personeli koordineli alışıyor. Sizi gelip uçaktan alıp uçağa götürüyorlar. Hatta bunun bazı avantajları bile var. Gören kişilerle seyahat ederken, zaman zaman havaalanının içinde

kaybolup aşırı vakit kaybettiğim oldu. Alan görevlileri her yeri bildiğinden, bu hiç olmuyor.

Montreal'a vardığımda, alan görevlisinden bana taksiye kadar eşlik etmesini rica ettim. Herkesin "Seni alacak biri var mı?" sorularına sürekli "Hayır" cevabı vermekten yorgun düşmüşken, sonunda kendimi taksiye atabildim. Taksi şoförüm İranlı bir veterinerdi. Yol boyu keyifli bir sohbet ettik. Otele geldiğimde şoförüm bavulumu taşıyamama yardım edip kapıya kadar eşlik etti.

Otele giriş yaparken, görevliden bana bulması kolay bir oda vermesini rica ettim. Koridor sonu, köşe başı, merdiven yanı gibi herhangi bir belirleyicinin yakınlarında bir oda istedim. Tam koridorun sonunda bir odayı bana verdiler. Kayıt işlemleri tamamlandıca, kayıt masasındaki görevli odama kadar benimle geldi. Asansöre binerken, katta kaç asansör olduğunu ve diğerlerinin yerlerini sordum. Asansörde, bana gerekli olacak katların düğmelerini göstermesini istedim. Düğmelerde Braille ve Latin harflerin kabartılmış halleri vardı. Odaya geldiğimizde, kapıyı açan kartı daha kolay kullanabilmek için, yanımda getirdiğim yapışkanlı kabartma noktacıkları devreye koydum hemen. Görevli kartın sağ üst köşesine bir nokta yapıştırdı. Böylece kartımı hep ilk denemede kullanıp kapıyı sorunsuzca açabildim. Görevliye, içeride varsa mikrodalgayı da böyle etiketlemek istediğimi söyledim. Fakat yokmuş. Resepsiyonu nasıl arayacağımı da öğrenince, işi hallettiğimi düşündüm ve görevli gitti. Atladığım iki önemli nokta olmuş. Mikrodalga yoktu ama ısıtıcıyı nasıl kullanacağımı sorsaydım iyi olurmuş, bir de prizlerin yerleri. Neyse çok sorun olmadı, arayıp buldum, deneyerek keşfettim.

Telefonuma "Seeing Eye" GPS kurmuştum. Odadan baktığımda, o anki lokasyonum olarak gösterdiği yerin, otelin adresiyle alakası yoktu. Sabahın dördünde yola çıktığımdan olsa gerek, hiç dışarı çıkacak halim yoktu ve biraz dinlenmek için uzanıp uyuya kalmışım. Telefonun sesiyle uyandım, oda arkadaşım gelmiş. Biraz takılıp akşam yemeğine "China Town" denen, otelin hemen arkasındaki, Taksim'in ara sokaklarını andıran bir yere gittik. Hayatımda ilk kez Çin yemeğini beğendiğimi söyleyebilirim. Ertesi

gün konferans binasına gitmek için GPS'imi kullanmaya oldukça kararlı bir biçimde uykuya daldım.

Sabah erken kalkıp kahvaltı katına indim. Ses ve kokuların geldiği yöne yürüyüp kahvaltı salonuna girdim. Bir görevli hemen gelip açık büfeden kahvaltı almama yardımcı oldu. Kahvaltı masasında birileriyle tanışıp günlük sohbetler ettim. Sonra oda arkadaşım da kahvaltıya geldi. Kahvaltıya gelmek için onu beklemek zorunda olmamak güzel bir histi. Kahvaltı sonrası konferans merkezine birlikte yürüdük. Binaya gitmek kolaydı ama binanın içi çok karışıktı. Binanın dokuz asansörü ve yedi yürüyen merdiveni vardı. İçeri girer girmez, önümüzdeki dört gün boyunca sık sık kaybolacağımı anladım. Konferanstaki muhtemelen tek ya da iyi ihtimal iki üç görme engelliden biriydim ve hiçbir şey körler için düzenlenmemişti.

Konferansa özel yazılan bir akıllı telefon uygulaması var. Uzun uğraşlar sonucunda, nasıl kullanacağımı keşfettim. Düğmeler etiketlenmediğinden, keşfetmem biraz zor oldu. Bu uygulama üzerinde gitmek istediğim oturumları bulup programıma ekledim. Böylece en azından hangi numaralı odaya gideceğim elimde erişilebilir bir biçimde vardı. Bu uygulama olmasaydı, programımı word belgesi üzerinde yapacaktım ve dropbox veya e-postam üzerinden erişecektim.

İlk oturumdan çıkınca, başka hiçbir odayı bulamayacağımı anladım. O an duruma sinir oldum. Oda numaralarının Braille olmamasına ve ACA'nın konferansı erişilebilir tasarlamamasına gıcık oldum. Etrafımdaki birinden, kayıt masasını bulmama yardımcı olmasını rica ettim. Kayıt olurken, durumu anlattım ve bir şeyler yapılmasını istedim. Konferans masasından bir gönüllü bana tahsis edildi. Gönüllü koordinasyon odasına gittik. Onları organize eden kişilere tanıştırdım ve odanın telefonunu aldım. Bana tahsis edilen görevli öğle arası boyunca da bana eşlik etti. Birlikte yemek yedik. Başka gelen Türk arkadaşlarla tanıştım. Yemekte Türk arkadaşlarım olmasına rağmen, gönüllüm Amanda benimle kalmayı tercih etti. Daha sonrası için plan, ihtiyacım olduğunda gönüllü odasına telefon etmekti. Bu plan konferansın geri kalanında çok işe yaradı. Türk arkadaşlar da sağ olsunlar kendi aralarında minik bir gönüllü ağı kurdular. Whatsup üzerinden sürekli yazıp konum bildiriyorlar, gerekirse onlara ulaşabileceğimi

söylüyorlardı. İşin güzel kısmı, Türk arkadaşlardan birisiyle aynı otelde kalıyormuşuz da haberimiz yokmuş.

İlk gün öğrenci panelinde konuşmam vardı. Gönüllüm bana panelin yapılacağı otele hatta salona kadar eşlik etti. Paneldeki sunumumu yapabilmek için, yanımda taşınabilir NVDA bulunan USB belleğimi götürmüştüm. Bu program son dönemdeki can simidim oldu adeta diyebilirim. Sıram geldiğinde, bir görevlinin küçük bir yardımıyla programı hemen kurup, sunumumu her zamanki gibi bağımsız bir biçimde yaptım. Sonra programdan çıktım ve diğer konuşmacılar bilgisayarını alışık oldukları biçimde kullanmaya devam ettiler. NVDA'yı bilgisayara kuramama ihtimalime karşı, bir gece öncesinden başka çözümler de aradım. Sunumumu Iphone üzerindeki power point ve keynote uygulamalarıyla açtım. Sonuç hüsrana. Hiç birinde ok tuşlarıyla dolaşım mümkün değil. Son bulduğum çare, ekte kendime gönderdiğim belgeyi mail üzerinde açıp, roter hareketiyle satır satır dolaşmayı etkinleştirmek ve bu şekilde satır satır okumaktı. Neyse ki bunlara gerek olmadı. Seni seviyorum NVDA.

Sonraki gün kahvaltı salonunda Türk arkadaşım ile buluştuk. Laf lafı açtı ve aslında aynı şehirde doğup büyüdüğümüzü keşfettik. Konferans merkezine birlikte yürüdük. İkinci gün poster sunumum vardı. Gayet güzel bir sunum oldu. Sunum sonrası danışmanım beni kutlama yemeğine götürdü. Bu jesti çok hoşuma gitti doğrusu. O akşam ödül töreni vardı ve ben ödül alacaktım. Saat yaklaştığında gönüllü odasını aradım, bir gönüllü gelip beni ödül töreninin yapılacağı otele götürdü. Gönüllüler de başka okullarda psikolojik danışma programlarında öğrenci olduklarından iletişim kurmak çok kolay oldu. Salona gelince, danışmanımı arayıp beni bulmasını rica ettim. Birlikte oturmak istemiştim. Çok kalabalıktı ama neyse bir şekilde buluştuk. O akşam, kendi bölümümden kişilerle bir araya geldik. Küçük bir parti oldu denebilir. Sınıf arkadaşlarım ve hocalarım sanırım ilk defa sınıf dışında benimle bu kadar vakit geçirdiler. Mekân değiştirirken beni bir iki defa masada unutmuş olsalar da bu onlara ders oldu. Bence onlar için büyük bir öğrenme fırsatıydı. Gecenin sonunda mutlu ve yorgundum.

Üçüncü gün konferans merkezine yalnız gittim. İçeride karşıma çıkan ilk kişiden, bana bir görevli bulmasını istedim. Marck adındaki inanılmaz güler yüzlü bu görevli, ilgili odayı

bulmama yardımcı oldu. Sonrasında da karşılaştık ve selamlaştık. Yani o bana selam verdi her seferinde. Konferans sonrasında başka bir Türk arkadaşımın, şehrin meşhur kilisesini görmeye gittik. Ardından bavulumu otelden alıp dönüş yolculuğuna başladım.

Sonuçta pek çok zaman etrafımda insanlar vardı. Fakat bu tek bir insana bağımlı olmak, onu hiç alakası yokken konferansa sürüklemek ya da onun konferans deneyimini aksatmaktan çok çok farklıydı. Döndüğümde mutlu ve başarmış hissediyordum. Bunun başka tarifi yok.

OpenBook Nasıl bir Program?

Emir Saçu

emirsacu.36@gmail.com

Merhaba değerli EEEH Dergi okurları,

EEEH Dergi'nin yeni sayısına bir kez daha konuk yazar olup sizlere OpenBook programını anlatmak istedim.

OpenBook, Freedom Scientific firması tarafından geliştirilen, görme engellilerin bilgisayar üzerinden kitap taramalarını sağlayan erişilebilir tarayıcı programıdır.

Programın içerisinde otomatik olarak kendi ekran okuyucusu geldiği için program açıldığında JAWS ve ya NVDA ekran okuyucularınız sizlere yardımcı olamazlar.

Programdan çıkış yaptıktan sonra yine bilgisayardaki ekran okuyucunuz devreye girer. OpenBook programında bulunan ekran okuyucu ile programın her özelliğini erişilebilir kullanabiliyor ve taradığınız kitapları programın ekran okuyucusu ile okuyabiliyorsunuz. Ayrıca Yelda, Aylin seslerini satın alarak OpenBook ile ilişkilendirebilirsiniz.

OpenBook programını satın aldığınızda sizlere tarama yapmanız için bir kamera veriliyor. Gelin yazımın ikinci aşamasında sizlere OpenBook'un kamerasını anlatayım.

Bu kamera, USB kablosu ile bilgisayara bağlanarak çalışmaktadır. Kamerayı beyninizde canlandırmanız için biraz betimlemek isterim. Kamera, ayaklı bir mikrofon gibidir.

Sadece ucunda küçük iki tane cam bulunuyor. Bunlar kameranın görüntüyü almasını sağlıyor. Kamerayı yukarı, aşağı, sağ ve sol taraflara kaydırabilmeniz yanı sıra, kamerayı katlayabiliyorsunuz ve kullanmadığınız zamanlarda küçük bir hale getirebiliyorsunuz. Tarama yapmak için kameranın ışığını etkinleştirmeniz taramanın kalitesini daha çok yükselteceği için tarama yapmadan önce CTRL ve L tuşlarına basıp,

kamera ışığı etkin bildirisini duymanız gerekir. Kamera ışığını kapatmak için yine aynı tuş kombinasyonunu kullanabilirsiniz.

Yazımın üçüncü aşamasında ise taramayı nasıl yapabileceğinizi anlatacağım.

Öncelikle OpenBook programını açıyoruz ve hoş geldiniz uyarısını duyuyoruz. Bu uyarıyı duyduktan sonra kamera ışığımızı etkinleştiriyoruz. Kameranın altındaki ayakların biri yatay çizgi gibidir. Taramak istediğiniz belgeyi veya kitabı o çizgiye denk getirmeniz gerekir. Sayfa ters ve ya düzdür diye endişe etmeyin. Program otomatik olarak sayfayı kendisi düz hale getiriyor. Tarayacağımız kısmı kameranın çizgisine sabitledikten sonra boşluk tuşuna bir kere basmamız yeterlidir. Bir kaç saniye sonrasında fotoğraf çekme sesi duyacaksınız bu OpenBook'un belgenizi ve ya kitabınızı taramasının bittiği anlamına geliyor. Program otomatik olarak taradığınızı okumaya başlayacak ama sizler yukarı aşağı ok tuşları veya diğer metin kısa yol tuşlarıyla taradığınız belge ve ya kitabın içerisinde gezinip, düzenlemeler yapabilirsiniz.

Birçok sayfa tarayacaksanız, sayfaları çevirerek boşluk tuşuna basmanız gerekir. Sayfaları tarama işleminiz bittiğinde program yine otomatik olarak birinci sayfadan başlayarak yazıyı size göre düzenlemektedir.

ALT EF4 tuşlarına bastığınızda metin dosyasının nereye kaydolacağını seçerek kaydetme işlemini sonlandırabilirsiniz. Veya Balabolka programında olduğu gibi taradığınız metni metin olarak değil de MP3 formatında sesli olarak da kaydedebilirsiniz.

Yazımın dördüncü aşamasında OpenBook programının bazı özelliklerine yer vereceğim.

Braille ekran kullanıyorsanız OpenBook programı üzerinden taradıklarınızı Braille ekrana aktarabilirsiniz. Taradıklarınızı Braille yazıcıdan kabartma, mürekkep basan yazıcıdan ise gören harflerle çıkartabilirsiniz. Windows 8.1 ve 10 uyumlu. Programda yüklü olan sentezleyici ile taradıklarınızı hem sesli olarak hem de metin olarak kaydedebilirsiniz. Bilgisayarınızda yüklü olan bir başka metni CTRL-O tuş

kombinasyonuyla açarak metni erişilebilir okuyabilirsiniz. Metin üzerinde düzenlemeler yapabilirsiniz. Daha fazla özelliğe internetten ulaşabilirsiniz.

Yazımın beşinci ve sonuncu aşamasında ise OpenBook'un ayarlarını biraz anlatmak isterim.

Program açıldığında ALT tuşuna basarak karşınıza açılan menüden istediğiniz ayarı OpenBook'un ekran okuyucusu ile ayarlayabilirsiniz. Okuyucu hızı, Konuşucu hızı, Okuyucu ses tonu, Konuşucu ses tonu, Noktalama işaretlerine dikkat etme oranı, Braille ekrana, Braille yazıcıya, mürekkep basan yazıcıya aktarma ayarlarını ve daha birçok ayarı ALT menüden bulabilirsiniz.

Satın alma işlemlerini Braille Teknik ile iletişime geçerek gerçekleştirebilirsiniz.

Umarım OpenBook'u sizlere güzel tanıtabilmişimdir.

Bir başka yazıda görüşmek üzere...

Alışveriş Üzerine

Mürşide Ciğerlioglu

mursidecigerlioglu@gmail.com

Geçen ayki yazımda yeni bir eve taşındığımdan bahsetmiştim. Yeni eve taşınınca sanki her şeye yeniden başlıyormuşum gibi oldu. Yeni ev, yeni mekân demek. Yeni mekân ise, yeni çözümler demektir. Yalnız yaşayabilmenin temel koşullarından biri de alışveriş işini yapabiliyor olmaktır. En temel alışveriş işi ise, market alışverişi, yiyecek, içecek, temizlik malzemeleri vs. Ben bunun için iki yöntem kullanıyorum. Bir tanesi, sanal market hizmeti veren marketlerden telefonla veya internet üzerinden sipariş verme yöntemi. Bunu daha çok yüklü alışveriş yapacağım zamanlarda tercih ediyorum. Mesela, bu eve yeni taşındığımda evde çok eksik olduğunda vakit darlığı yaşıyorsa o zaman da bu yöntem çok işe yarıyor. Örneğin geçen gün işten çıktığımda, otobüsteyken telefonumla arayarak siparişlerimi verdim ve teslimat saatini eve geleceğim zamana göre bir saat seçtim. Ben eve geldikten sonra ürünlerim evime getirildi. Bu şekilde alışveriş yaptığımda, hem zamandan çok ciddi bir şekilde kazanç sağlamış oluyorum hem de ağır ürünleri taşıma zahmetinden kurtulmuş oluyorum. Bu yöntemin tek kötü yanı, aldığım ürünlere tek tek dokunamamak oluyor. Ancak bu şekilde alışveriş yaparken, siparişimi tamamlamak üzereyken özel not kısmına ürünlerin son kullanma tarihlerinin mutlaka kontrol edilmesini ve istediğim ürün yoksa mutlaka aranmayı ekliyorum.

Teslimata geldiklerinde, ürünleri hızlıca kontrol ederek, paketini tanımadığım bir ürünle karşılaşırsam, onu siparişimi getiren kişiye soruyorum. Alışveriş yaparken sıkça kullandığım başka bir yöntem ise, bizzat markete gitmektir. Markete gittiğimde, eğer bir görevli beni fark ederse ne ala, ona alışveriş yapmak istediğimi söylüyorum. Eğer beni fark eden biri olmazsa, ben kendimi fark ettiriyorum. Ya market görevlilerin olduğunu tahmin ettiğim yöne doğru sesleniyorum, örneğin kasa olabilir. Veya diğer müşterilerden, bana bir görevli bulmalarını rica ediyorum. Bir market görevlisine

ulaştıktan sonra, almak istediğim ürünleri ona söylüyorum ve reyonlar arasında görevliyle birlikte gezmeye başlıyoruz. Diyelim ki yoğurt almak istiyorum, ama hangi yoğurt markasını almak istediğimi bilmiyorum. Görevliden, reyonda bulunan yoğurt markalarını bana söylemesini istiyorum. Sonra miktarına karar veriyorum. İhtiyacıma göre bazen fiyatı etkili oluyor bazen de miktarı etkili oluyor hangi ürünü alacağıma karar vermemde. Seçtiğim ürünü sepete atmadan önce, mutlaka dokunuyorum.. Böylece ürünü tanımış oluyorum ve eve gidince diğer ürünlerden daha kolay ayırt edebiliyorum. Eğer aldığım iki ürünün paketleri bir birine benziyorsa, diyelim ki bir çorba ve bir puding aldım, bu defa da onlardan birinin dışına bir iz yapıyorum. Ya paketin ucundan hafifçe yırtıyorum veya bir ucunu kıvrıyorum. Diyelim ki markette bu işi yapmayı ihmal ettim. Eğer böyle bir şeyle karşılaşsam yaşasın diyorum Be My Eyes uygulaması. Sn Engin Yılmaz bu uygulamadan geçmiş yazılarından birinde “Paketteki Çorba, Kutudaki Hap, Çekmecedeki Çorap ” başlığıyla detaylı olarak bahsetmişti.

Canlı market alışverişinin pratik yönlerinden biri, bir ürünün nasıl kullanılacağını, son kullanma tarihlerini karşımdaki kişiye o anda okutabiliyor olmak. Canlı alışverişin zor tarafı ise eğer yüklü bir alışveriş yaptıysanız onu taşıma problemidir. Tek elimde baston olduğundan yükün tamamı tek elimde birikiyor. Bunun için de şöyle bir yöntem geliştirdim. Eğer çok alışveriş yapacağımı biliyorsam, bir sırt çantasıyla markete gidiyorum. Alışverişi tamamladıktan sonra, torbalarımı sırt çantasına yerleştirince taşınması çok daha kolay oluyor. Şu anda market alışverişleri için bulduğum yöntemler bunlar, ancak ilerisi için hayallerim:

1- Alışveriş sitelerinin daha erişilebilir hale gelmesi ve kolaylıkla web üzerinden ürünlerimi hızlıca seçebilmek. Ürün detaylarını rahat rahat inceleyebilmek.

2- Marketlerde, görevlilere daha rahat ulaşacağım ve daha kolay iletişim sağlayacağım sistemlerin kurulması.

3- Marketlerde reyon düzenlemeleri daha erişilebilir olması, örneğin market içi navigasyon sistemleriyle tek başıma gezerek barkot okuyucularla kimseye ihtiyaç duymadan alışveriş yapabileceğim sistemlerin kurulması.

4- Kasada ödememi konuşan pos makinesi ile yapabilmek.

Neden olmasın?

Kaldırımlar

Ramazan Akel

ramazanakel85@gmail.com

Yoldayım, arabaların geçtiği bir yolun ortasında;

Yürüyorum, arabaların hızına aldırmadan yürüyorum.

Yolun tam ortasında,

Arabanın biri bana çarpacak diye korkuyorum.

Taştan kaldırımlar esnafın eşyalarıyla kapanık;

Kaldırımların ortasına konuluyor araçlar.

Herkes duyarsız, yalnız iki kesim önemsiyor,

Biri engelliler, diğeri işgal altındaki kaldırımlar.

İçimde damla damla bir öfke birikiyor;

Sanıyorum, bir ceza kesmeyecek zabıtalılar.

Kaldırımın ortasına hep eşyalarını dikeyor;

İnsanların bu kaldırımları kullanacağını düşünmeyen esnaflar.

Kaldırımlar, düşünülmeyen görme engellilerin çilesi;

Kaldırımlar, esnaf için açık dükkândır.

Kaldırımlar, ortopedik engellilerin yok sayıldığıının göstergesi,

Kaldırımlar, belediyelere göre gereksiz bir alandır.

Bana düşmez yürümek sarı çizgi yapılmayan kaldırımda;

Ben bu kaldırımlarda düşen insanım.

Aman, direk olmasın bu kaldırımın ortasında;

Kaldırımın ortasındaki ağaca çarpmayayım.

Ben dilekçe yazayım, belediye beni yok saysın; ben Bimer'e yazayım, kimse dikkate almasın;

İki yanıma dolsun, bir yanıma eşyalar, diğer yanıma arabalar.

Tak, tak, baston sesimi kaldırımı işgal eden esnaflar işitsin;

Kafamın hizasında demirden yapılmış levhalar.

Ne erişilebilir bir ülke göreyim, ne dışarıda görüneyim;

Kaldırımlar size kalsın, verin bize kapalı mekânları.

Karnı tok kedi gibi sobanın başında gerineyim;

Bizi yok saydınız ya, alın karanlıkları.

Ulaşıverse bu şiirim duyarlı insanlara;

Alıverse ülkemdeki bu vurdumduymazlık belasını.

Yürüyebilsek engelsiz şehirlerde kaldırımlarda;

İşte siz görün o zaman keyfin alâsını.